

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODKORLIK TUSHUNCHASI VA UNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI

Qodirova Nozimaxon Qaxramonjon qizi

Fargʻona davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik tushunchasi va uning shakllanish xususiyatlari koʻrib chiqiladi. Maktabgacha yosh – bu bolalar ijodkorligining shakllanishi va rivojlanishi uchun eng muhim davrdir. Ijodkorlik bu nafaqat san'at yoki badiiy faoliyatda, balki bolalarning kundalik faoliyatlari, oʻyinlari va muammolarni yechishda koʻrsatadigan yondashuvlarida ham namoyon boʻladi. Maqolada ijodkorlik tushunchasi va uning bolalarda qanday shakllanishi, bu jarayonga taʼsir qiluvchi asosiy omillar, shuningdek, ijodiy fikrlashning rivojlanishiga koʻmaklashuvchi turli faoliyatlar va ijodiy koʻnikmalarni shakllantirishga boʻlgan ehtiyoj alohida eʼtiborga olinadi.

Kalit soʻzlar: Innovatsion fikrlash, ijodiy koʻnikma, kognitiv rivojlantirish, badiiy ijod, ijodkorlik, muvaffaqiyat hissiy, hissiy kashfiyotlar.

Abstract: This article examines the concept of creativity in preschool children and the features of its formation. Preschool age is the most important period for the formation and development of children's creativity. Creativity is manifested not only in art or artistic activities, but also in children's everyday activities, games and approaches to solving problems. The article focuses on the concept of creativity and how it is formed in children, the main factors affecting this process, as well as the need to develop various activities and creative skills that contribute to the development of creative thinking.

Keywords: Innovative thinking, creative skills, cognitive development, artistic creation, creativity, emotional success, emotional discoveries.

Аннотация: В статье рассматривается понятие креативности и особенности ее формирования у детей дошкольного возраста. Дошкольный возраст – важнейший период формирования и развития творческих способностей детей. Творчество проявляется не только в искусстве или художественной деятельности, но и в повседневных занятиях детей, играх и подходах к решению проблем. В статье рассматривается понятие креативности и то, как она формируется у детей, основные факторы, влияющие на этот процесс, а также различные виды деятельности, способствующие развитию творческого мышления и необходимости формирования творческих способностей.

Ключевые слова: Инновационное мышление, творческие навыки, когнитивное развитие, художественное творчество, креативность, эмоциональный успех, эмоциональные открытия.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ijodkorlik faqat tayyor mahsulot ishlab chiqarishdan iborat emas; u ko‘proq izlanish va o‘zini namoyon qilish jarayoni haqida. Yosh bolalarning ijodkorligi qiziqish, o‘z atrof-muhitini tushunish istagi, ichki fikr va his-tuyg‘ularini ifoda etish ehtiyojidan kelib chiqadi. Ijodkorlik inson taraqqiyotining muhim jihati bo‘lib, u o‘ziga xos g‘oyalarni ishlab chiqish, muammolarni yangicha usullarda hal qilish, san‘at va o‘yinning turli shakllari orqali o‘zini namoyon qilish qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik, birinchi navbatda, tasavvur, izlanish va o‘yin orqali namoyon bo‘ladi. Bu bosqich ularning kognitiv va hissiy rivojlanishini shakllantirishda, shuningdek, butun hayoti davomida ijodiy fikrlash uchun zamin yaratishda muhim ahamiyatga ega. Maktabgacha yoshdagi bolalar kontekstida (odatda 3 yoshdan 6 yoshgacha) ijodkorlik ko‘pincha yangi g‘oyalarni yaratish, turli xil tushunchalarni bog‘lash va noan‘anaviy usullarda materiallardan foydalanish qobiliyati sifatida qaraladi. U turli shakllarda namoyon bo‘ladi, jumladan, badiiy ifoda (chizmachilik, rasm chizish,

haykaltaroshlik), xayoliy o'yin (go'yoda o'ynash, rol o'ynash), muammoni hal qilish faoliyati va og'zaki ifodalash (hikoya, ixtirochi tildan foydalanish).

Ijodkorlik – bu bolalarning yangi va original g'oyalar yaratish, masalalarni yangi usullar bilan hal qilish, o'z fikrlarini va his-tuyg'ularini tasvirlash qobiliyatidir. Maktabgacha yoshdagi bolalar ijodkorlikni asosan o'yinlar, san'at va ijtimoiy faoliyatlar orqali namoyon qiladilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirish biologik, kognitiv va atrof-muhit ta'sirini o'z ichiga olgan bir qancha omillarni o'z ichiga oladi.

Tasavvur maktabgacha yoshdagi bolalar ijodiyotining asosidir. Bu davrda bolalar xayoliy o'yinlar bilan shug'ullanishni boshlaydilar, bu erda ular kundalik tajribalaridan tashqarida rollar va stsenariylarni oladilar. O'zini superqahramon, shifokor yoki hayvon sifatida ko'rsatishdan qat'i nazar, bu xayoliy mashqlar bolalarga turli nuqtai nazarlarni o'rganish, muammolarni hal qilish va xavfsiz, nazorat qilinadigan muhitda o'z harakatlarining oqibatlari bilan tajriba o'tkazish imkonini beradi. Fantaziya o'yinlari kognitiv moslashuvchanlikni oshiradi, bu ijodkorlik uchun juda muhimdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tabiatan qiziquvchan bo'lib, atrofdagi dunyoni o'rganadilar. Turli materiallar bilan tajriba o'tkazish, yangi harakatlarni sinab ko'rish yoki g'oyalarni sinab ko'rish bo'ladimi, bu amaliy izlanish ijodkorlikni rivojlantiradi. Bolalar o'yinchoqlar yoki bloklar, bo'yoqlar yoki loy kabi materiallarni manipulyatsiya qilganda, ular nafaqat ob'ektlar qanday bir-biriga mos kelishini, balki turli xil fikrlashni va muammoga bir nechta echimlarni topishni ham o'rganadilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik hissiyotlarni ifodalashni ham o'z ichiga oladi. Rasm chizish, hikoya qilish va rol o'ynash kabi ijodiy faoliyat orqali bolalar quvonch, qo'rquv yoki umidsizlik kabi murakkab his-tuyg'ularni ifodalashlari mumkin. Bu mashg'ulotlar bolalarga o'z tajribalarini qayta ishlashga va faqat til orqali ifoda eta olmaydigan his-tuyg'ularini ifoda etishga imkon beradi. Hissiy izlanish ijodkorlikning

muhim jihati hisoblanadi, chunki u bolalarni o'zlari va atrofidagi dunyo haqida tanqidiy fikrlashga undaydi.

Maktabgacha tarbiya muassasalarida ijodkorlikni rivojlantirishda guruh faoliyati muhim rol o'ynaydi. Badiiy loyihalar ustida birgalikda ishlash, muammolarni jamoa bo'lib yechish yoki guruhli hikoya qilish mashg'ulotlarida qatnashish bolalarni o'z g'oyalarini birlashtirishga va jamoaviy fikrlashga undaydi. Hamkorlikdagi ijodkorlik muloqot, murosa va innovatsiyalarni rivojlantiradi. Bundan tashqari, u bolalarni turli xil nuqtai nazarlarga ega bo'ladi, bu ularning qutidan tashqarida fikrlash qobiliyatini oshiradi.

Ijodkorlik bolalarga muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmasdan tavakkal qilishga imkon beradigan muhitni talab qiladi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalar turli xil ishlarni bajarish usullarini o'rganishga undashganda, ular vazifalarga ochiq fikr bilan yondashish ehtimoli ko'proq. Boshqotirma yechishning yangi usulini sinab ko'rish yoki badiiy ifodaning turli shakllari bilan tajriba o'tkazishdan qat'i nazar, maktabgacha yoshdagi bolalar xatolar ijodiy jarayonning bir qismi ekanligini va innovatsiyalar ko'pincha sinov va xatolar natijasida paydo bo'lishini bilib oladilar.

Ijodkorlikni rivojlantirishda ota-onalarning roli juda muhimdir. Erkin o'yin uchun imkoniyat yaratish, qiziqishni rag'batlantirish va bolaning ijodiy harakatlariga qiziqish bildirish orqali ota-onalar farzandining ijodiy salohiyatini rivojlantirishi mumkin. Ijodiy fikrlashni modellashtiradigan va rag'batlantiruvchi muhitni (masalan, turli xil badiiy materiallar, kitoblar va o'yinlarga kirish) ta'minlaydigan ota-onalar bolaning ijodiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Maktabgacha tarbiyachilar va tarbiyachilar ijodkorlikni rivojlantirishga katta ta'sir ko'rsatadi. O'rganishga ochiq, so'rovga asoslangan yondashuvni targ'ib qiluvchi o'qituvchilar bolalarni tanqidiy va ijodiy fikrlashga undaydi. Faqat tuzilgan vazifalarga e'tibor qaratish o'rniga, ijodiy o'qituvchilar bolalarga kashf qilish, tajriba o'tkazish va o'zlarini ifoda etish imkoniyatini beradi. Ijodkorlikni qadrlaydigan, qiziqishni uyg'otadigan

va individual fikr bildirishga imkon beradigan sinf xonasi bolaning ijodiy o'sishi uchun katalizator bo'lishi mumkin.

Kichik yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishda madaniy qadriyatlar va jamiyat normalari ham muhim rol o'ynaydi. Badiiy ifoda, hikoya qilish va innovatsiyalarni rag'batlantiradigan jamiyatlar ijodkorlik rivojlanadigan muhitni rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, madaniy xilma-xillik bolalarga turli xil qarashlarni va ularning ijodkorligini oshiradigan muammolarni hal qilish usullarini taklif qilishi mumkin.

Ijodkorlik shakllanishi va rivojlanishi

1. Bolalar o'z tasavvurlarini rivojlantirish uchun o'yinlarni ishlatadilar. Ular fantaziya va o'yinlar orqali turli rol o'ynashlarni, yangi hikoyalar va dunyoqarashlarni yaratadilar.
2. O'yinlar va amaliy faoliyatlar orqali bolalar yangi materiallar bilan ishlashni, narsalarni bir-biriga bog'lashni va yangi fikrlarni o'zlashtirishni o'rganadilar.
3. Ijodkorlikning rivojlanishi bolalarda his-tuyg'ularni tasvirlash va ifodalash qobiliyatini ham kuchaytiradi. Bu yoshdagi bolalar ko'pincha o'z hissiyotlarini tasvirlash uchun badiiy faoliyatlardan foydalanadilar.
4. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda ota-onalar va tarbiyachilarning ko'rsatilgan qo'llab-quvvatlashlari, erkin fikrlashga imkon berishlari juda muhimdir.

Ijodkorlik bolalarda tug'ilgan qobiliyat emas; bu vaqt o'tishi bilan rivojlanadigan va ichki harakat, qo'llab-quvvatlovchi muhit va ijtimoiy o'zaro munosabatlarning to'g'ri kombinatsiyasi bilan oziqlanadigan sifatdir. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ijodkorlik ularning atrofdagi dunyoni o'rganishi, his-tuyg'ulari, g'oyalari va tasavvurlarini ifodalash qobiliyati bilan chuqur bog'langan. Ochiq o'yinni, tavakkal qilishni va o'zini namoyon qilishni rag'batlantiradigan muhitni targ'ib qilish orqali biz ertangi kunning ijodiy ongini shakllantirishga yordam beramiz. Tadqiqotlar bolalarning erta rivojlanishi muhimligini ta'kidlashda davom etar ekan, maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy salohiyatini

tushunish va qo‘llab-quvvatlash ularni yangilik va muammolarni hal qilishni talab qiladigan kelajakka tayyorlashda tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bolalarning ijodiy fikrlash va yangicha yondashuvlarni rivojlantirish uchun eng samarali davr maktabgacha yosh hisoblanadi. Bu davrda bolalar o‘zlarining tasavvurlarini kengaytirib, yangi g‘oyalar va konseptlarni yaratishga qodir bo‘ladilar. Ijodkorlik shakllanishi faqatgina aniq ijodiy faoliyatlar bilan cheklanmaydi, balki ular o‘zlarining kundalik hayotida ko‘plab yangi fikrlarni sinovdan o‘tkazadilar. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishda to‘g‘ri pedagogik yondashuv, qo‘llab-quvvatlovchi muhit va erkin o‘yinlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu davrda bolalarga ijodiy faoliyatlar orqali o‘zlarining tasavvurlari, his-tuyg‘ulari va g‘oyalarini ifodalash imkoniyatini berish, ularning kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Ijodkorlikni shakllantirishda otalar, tarbiyachilar va jamiyat birgalikda faol ishtirok etishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. T.Rakhmonov, T. (2010). Maktabgacha ta’limda ijodkorlikni rivojlantirish. T: O‘qituvchi, 2010y.
2. D.Karimova, Bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishda didaktik usullar. T: Fan va texnologiya, –2015y.
3. B.Davlatov, Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy faoliyatni shakllantirish. T: O‘zbekiston milliy universiteti, –2013y.
4. N.Shamsieva, Maktabgacha ta’limda ijodkorlik va uning rivojlanish yo‘llari. T: Yoshlar nashriyoti, –2012y.
5. F.Qodirova, Bolalar psixologiyasida ijodiy faoliyatning ahamiyati. T: Ijtimoiy fanlar nashriyoti, –2017y.
6. N.Karimova, va R.Xolboyeva, “Bolalar ijodiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondoshuvlar”. O‘zbekiston pedagogika jurnali, –2023y.

7. A.Ismoilov, va Z.Nurmatova, Z. (2021). “Ta’limda innovatsion texnologiyalar va ijodkorlik”. T: Innovatsiya, –2021y.
8. B.Hoshimov, va F.Abdullayeva, “Ta’lim jarayonida ijodkorlikning o‘rni”, O‘zbekiston davlat pedagogika universiteti ilmiy jurnali, –2020y.